

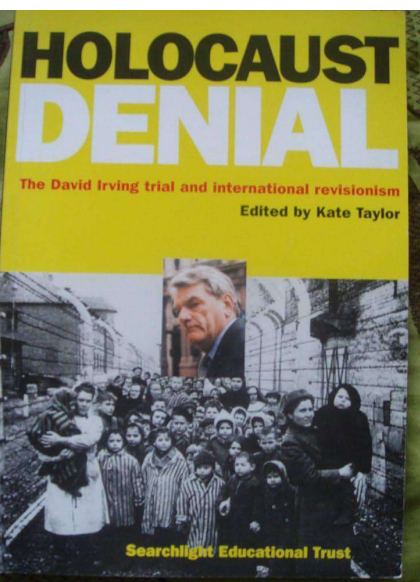
NEPGESCHIEDENIS:
SENSATIONELE ONTDEKKINGEN, SPANNENDE SPEURTOCHTEN
TUSSEN FEITEN, FANTASIE EN FRAUDE

Joep Leerssen

Venlo/Maastricht

Studium Generale
11/30 oktober 2024

NEPGESCHIEDENIS:
SENSATIONELE ONTDEKKINGEN, SPANNENDE SPEURTOCHTEN
TUSSEN FEITEN, FANTASIE EN FRAUDE

Waar we vanavond
géén tijd voor hebben:

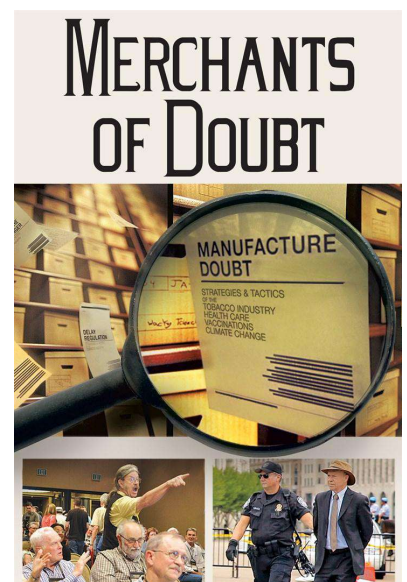
Holocaust-ontkenning

Samenzweringstheorieën
(vaccinatie, Great Reset, QAnon)

Cryptozoölogie
(Monster van Loch Ness)

Buitenzintuiglijke waarneming

Vliegende schotels

NEPGESCHIEDENIS:

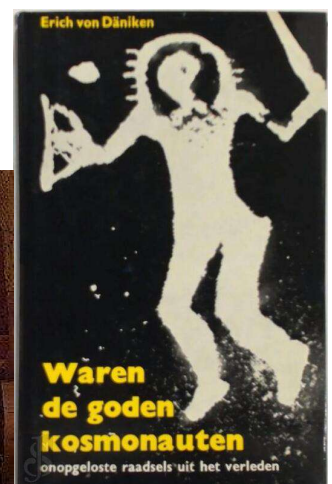
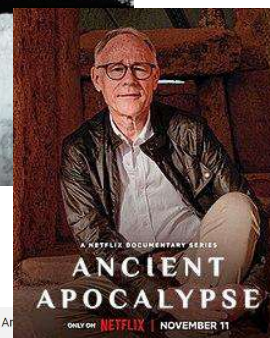
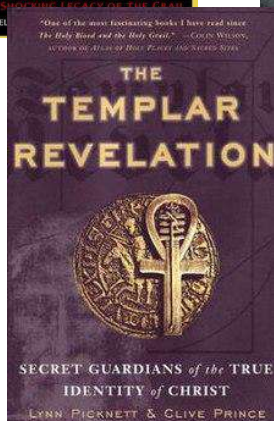
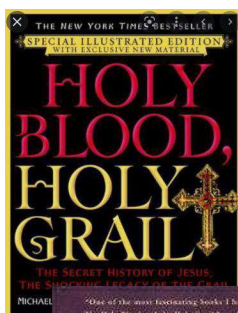
SENSATIONELE ONTDEKKINGEN, SPANNENDE SPEURTOCHTEN

Overzicht van pseudohistorische publicaties
en hoe het corpus aan elkaar hangt

4 Dingen die met F beginnen

- fictie (het spannende verhaal)
- feit (de historische ontdekking)
- fraude (vervalsingen)
- en fabulatie

Fabulatie en wetenschap: wat is het verschil en waarom
lijken ze op elkaar?

sky H HISTORY

SECRETS OF THE VIKING STONE

This UK premiere Sky HISTORY series follows the journey of actor Peter Stormare (Fargo, John Wick 2, Prison Break) and history enthusiast Eloy Balgaard as they set out to solve the mystery surrounding the Kensington Runestone: an artefact that could rewrite the history of North America.

Can the pair prove that Vikings visited America and find the origins of the fabled runestone?

Mondays at 9pm

Waar hebben we het precies over? Een inventariserend overzicht

± 1860: verwetenschappelijking van de oudheidkunde; achterhoedegevechten in (para-)religieuze en occulte milieu's (Brits-Israëlieten, vrijmetselaars, theosofie)

Waar hebben we het precies over? Een inventariserend overzicht

± 1860: verwetenschappelijking van de oudheidkunde; achterhoedegevechten in (para-)religieuze en occulte milieu's (Brits-Israëlieten, vrijmetselaars, theosofie)

1860-1940: hekserij/folklore als overblijfsels van heidense religie (Germaans of Keltisch)

1920-1960: literaire echo's in Brits magisch-realisme (Gaal, Stonehenge, Glastonbury)

1948 Robert Graves, [The White Goddess](#)

Title	Subtitle	Date	Involvement	Themes
The Witch-Cult in Western E...		1921	Murray, Margaret	Anti-Patriarchy Pagan Trad...
The God of the Witches		1931	Murray, Margaret	Anti-Patriarchy Pagan Trad...
A Glastonbury Romance		1932	Powys, John Cowper	Glastonbury Grail Pagan Tr...
King Arthur's Round Table of ...		1946	Maltwood, Katharine	Glastonbury Pagan Traditio...
The White Goddess		1948	Graves, Robert	Pagan Traditions Anti-Patri...
The Divine King in England	A Study in Anthropology	1954	Murray, Margaret	Anti-Patriarchy Pagan Trad...
Monsieur Gurdjieff	Documents, témoignages, t...	1954	Pauwels, Louis ; Gurdjieff, G...	Parasychology
The Greek Myths		1955	Graves, Robert	Pagan Traditions Anti-Patri...
Le matin des magiciens		1960	Bergier, Jacques ; Pauwels, ...	
J'ai retrouvé le trésor des Te...		1960	Sède, Gérard de ; Lhomoy, R...	Templars

aanloop tot 1960
www.leerssen.nl/pseudohistory

Waar hebben we het precies over? Een inventariserend overzicht

± 1860: verwetenschappelijking van de oudheidkunde; achterhoedegevechten in (para-)religieuze en occulte milieu's (Brits-Israëlieten, vrijmetselaars, theosofie)

1860-1940: hekserij/folklore als overblijfsels van heidense religie (Germaans of Keltisch)

1920-1960: literaire echo's in Brits magisch-realisme (Gaal, Stonehenge, Glastonbury)

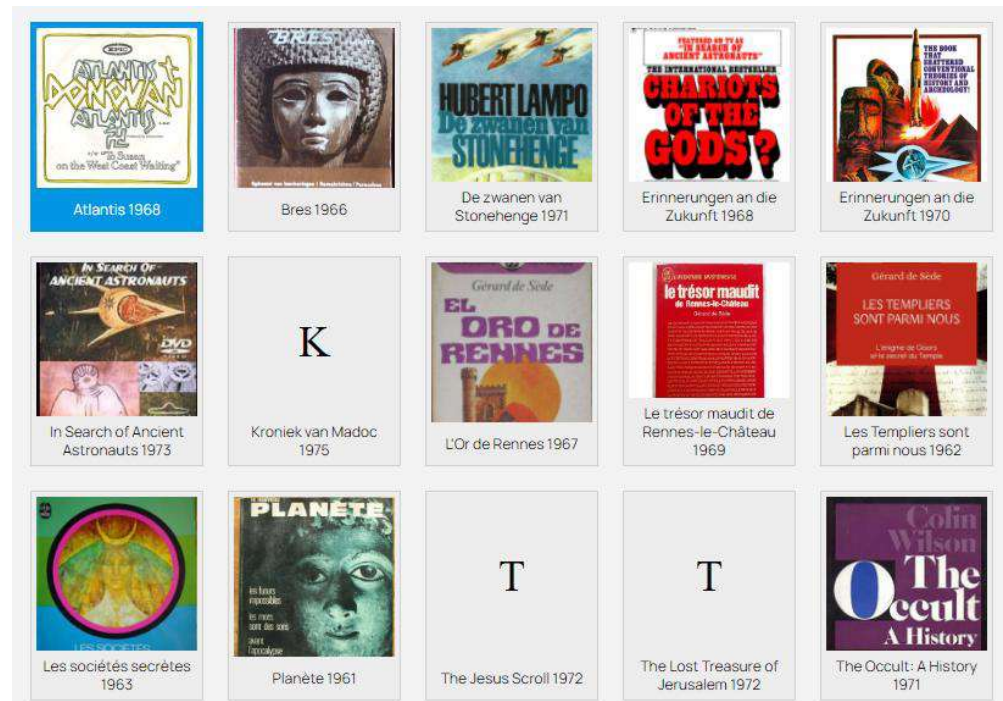
1948 Robert Graves, *The White Goddess*

1960-1975: "counterculture"-occultisme: voorlopers van New Age

1960: *Bergier & Pauwels, Le matin des magiciens* (staalkaart van paranormale theorieën)

1967: *Gérard de Sède, L'or de Rennes-le-Château*

1968: *Erich von Däniken, Waren de goden kosmonauten?*

begin van New Age, 1960-1975
www.leerssen.nl/pseudohistory

Planète		1961	Bergier, Jacques ; Pauwels, Louis	
Les Templiers sont parmi nous	Ou, l'énigme de Gisors et le secret du Temple	1962	Sède, Gérard de ; Plantard, Pierre	Templars
Les sociétés secrètes		1963	Alleau, René	
Bres		1966		
L'Or de Rennes	Ou la vie insolite de Béranger Saunière, curé de R...	1967	Sède, Gérard de ; Chérisey, Philippe de	Rennes-le-Château
Erinnerungen an die Zukunft	Ungelöste Rätsel der Vergangenheit	1968	Däniken, Erich von	Pyramids Extraterrestrials
Atlantis		1968	Donovan	Lost Civilization
Le trésor maudit de Rennes-le-Château		1969	Sède, Gérard de	Rennes-le-Château
Erinnerungen an die Zukunft		1970	Däniken, Erich von	Extraterrestrials
De zwanen van Stonehenge		1971	Lampo, Hubert	
The Occult: A History		1971	Wilson, Colin	Parasychology
The Jesus Scroll		1972	Joyce, Donovan	Jesus alternatives
The Lost Treasure of Jerusalem		1972	Lincoln, Henry	Jesus alternatives
In Search of Ancient Astronauts		1973	Landsburg, Alan	Extraterrestrials
The Wicker Man		1973		Pagan Traditions
Kroniek van Madoc		1975	Lampo, Hubert	Early Atlantic travel

begin van New Age, 1960-1975
www.leerssen.nl/pseudohistory

Waar hebben we het precies over? Een inventariserend overzicht

± 1860: verwetenschappelijking van de oudheidkunde; achterhoedegevechten in (para-)religieuze en occulte milieu's (Brits-Israëlieten, vrijmetselaars, theosofie)

1860-1940: hekserij/folklore als overblijfsels van heidense religie (Germaans of Keltisch)

1920-1960: literaire echo's in Brits magisch-realisme (Gaal, Stonehenge, Glastonbury)

1948 Robert Graves, *The White Goddess*

1960-1975: "counterculture"-occultisme: voorlopers van New Age

1960: *Bergier & Pauwels, Le matin des magiciens* (staalkaart van paranormale theorieën)

1967: Gérard de Sède, *L'or de Rennes-le-Château*

1968: Erich von Däniken, *Waren de goden kosmonauten?*

1975-2025: massamedia: paperbacks, TV, themakanalen (Discovery, History Channel)

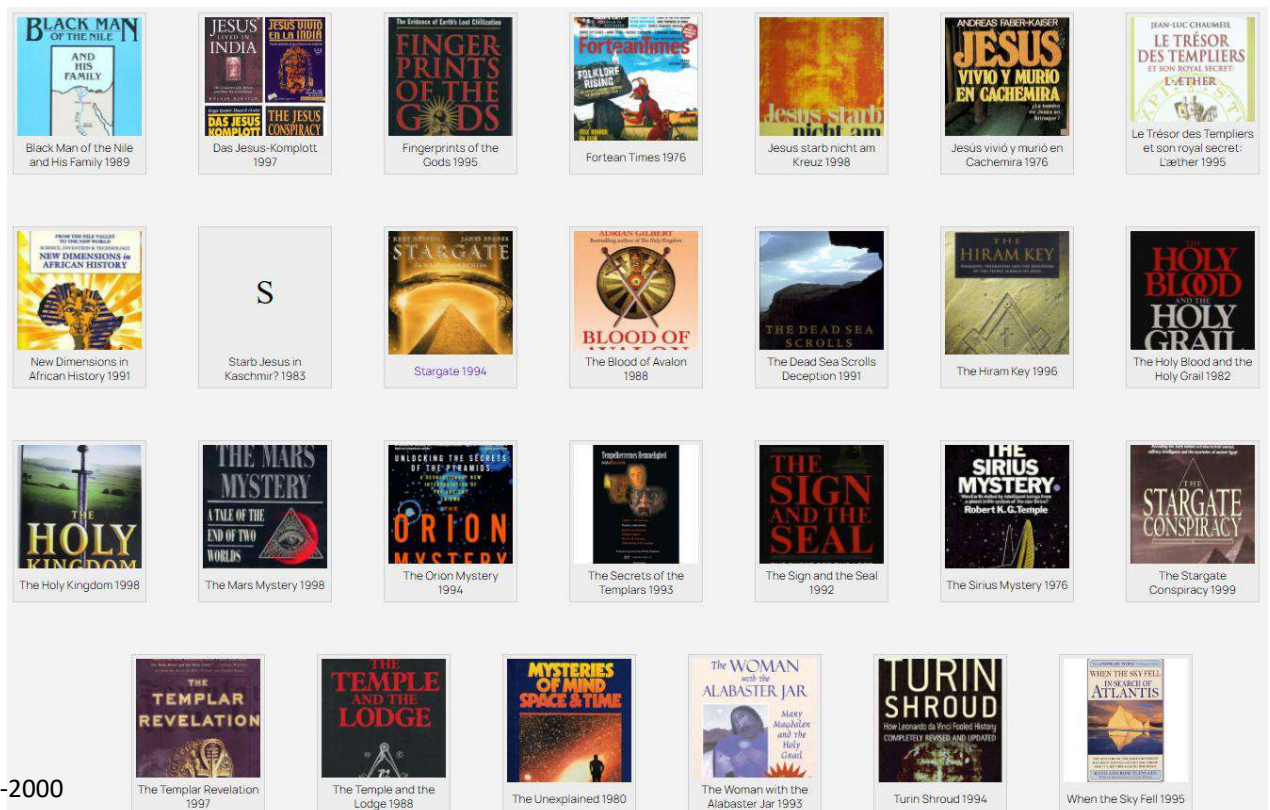
1982: *Baigent, Leigh & Lincoln, The Holy Blood and the Holy Grail*

2003: *Dan Brown, The Da Vinci Code*

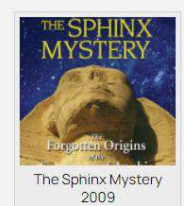
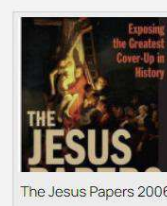
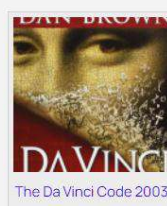
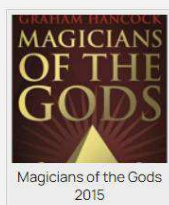
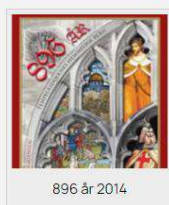
2009: *Ancient Aliens* (History Channel)

2014-nu: *The Curse of Oak Island* (History Channel)

2022-24: *Ancient Apocalypse* (Netflix)

Jesus vivio y murio en Cachemira		1976	Faber-Kaiser, Andreas
Irish Times		1976	
The Sirius Mystery		1976	Temple, Robert
The Unexplained		1980	Picknett, Lynn
The Holy Blood and the Holy Grail		1982	Baigent, Michael ; Leigh, Richard ; Lincoln, Henry
Did Jesus die in Kashmir?	Das Geheimnis seines Lebens und Wirkens in Indi...	1983	Obermeier, Siegfried
The Temple and the Lodge		1988	Baigent, Michael ; Leigh, Richard
The Blood of Avalon	The Secret History of the Grail Dynasty from King ...	1988	Gilbert, Adrian
Black Man of the Nile and His Family		1989	Ben-Jochannan, Yosef
The Dead Sea Scrolls Deception		1991	Baigent, Michael ; Leigh, Richard
New Dimensions in African History		1991	Ben-Jochannan, Yosef
The Sign and the Seal	The Quest for the Lost Ark of the Covenant	1992	Hancock, Graham
The Secrets of the Templars		1993	Lincoln, Henry ; Haagensen, Erling ; Plantard, Pierre
The Woman with the Alabaster Jar	Mary Magdalen and the Holy Grail	1993	Starbird, Margaret Leonard
The Orion Mystery	Unlocking the Secrets of the Pyramids	1994	Bauval, Robert ; Gilbert, Adrian
Argate		1994	
Turin Shroud	How Leonardo Da Vinci Fooled History	1994	Picknett, Lynn ; Prince, Clive
Le Trésor des Templiers et son royal secret: L'æther		1995	Chaumeil, Jean-Luc
Fingerprints of the Gods	The Evidence of Earth's Lost Civilization	1995	Hancock, Graham
When the Sky Fell	In Search of Atlantis	1995	Flem-Ath, Rand and Rose
The Hiram Key		1996	Knight, Christopher ; Lomas, Robert
Das Jesus-Komplott	Die Wahrheit über das Turiner Grabtuch	1997	Kersten, Holger ; Gruber, Elmar R.
The Templar Revelation	Secret Guardians of the True Identity of Christ	1997	Picknett, Lynn ; Prince, Clive
Jesus starb nicht am Kreuz	Die Botschaft des Turiner Grabtuchs	1998	Kersten, Holger ; Gruber, Elmar R.
The Holy Kingdom	The Quest for the Real King Arthur	1998	Gilbert, Adrian ; Blackett, Baram ; Alan Wilson

grondzigen, 2000-heden
www.leerssen.nl/pseudohistory

Signs in the Sky	The Astrological & Archaeol...	2001	Gilbert, Adrian	Pyramids
The Da Vinci Code		2003	Brown, Dan	Rennes-le-Château Gnosti...
The Jesus Papers	Exposing the Greatest Cove...	2006	Baigent, Michael	Jesus alternatives
Tempelriddersnes Skat	The Lost Treasure of the Kni...	2006	Haagensen, Erling	Templars
Le testament du Prieuré de ...		2006	Chaumeil, Jean-Luc	Rennes-le-Château
Rennes-le-Château	Les archives du prieuré de S...	2006	Chaumeil, Jean-Luc	Rennes-le-Château
The Discovery of the Ark of t...		2007	Blackett, Baram ; Alan Wilson	Early Atlantic travel Lost Tri...
Ancient Aliens		2009	History Channel	Lost Civilization Extraterre...
The Sphinx Mystery	The Forgotten Origins of th...	2009	Temple, Robert	Pyramids
Bornholms mysterium	På sporet af Tempelherrern...	2012	Haagensen, Erling	Templars
896 år	Tempelriddersnes Hemmelig...	2014	Haagensen, Erling	Templars
The Curse of Oak Island		2014	History Channel	Oak Island
Pirate Treasure of the Knight...		2015	History Channel	Templars Early Atlantic travel
Magicians of the Gods	The Forgotten Wisdom of Ea...	2015	Hancock, Graham	Pyramids Lost Civilization
Secrets of the Viking Stone		2020	History Channel	Early Atlantic travel
Ancient Apocalypse		2022	Hancock, Graham	Lost Civilization Early Atlan...

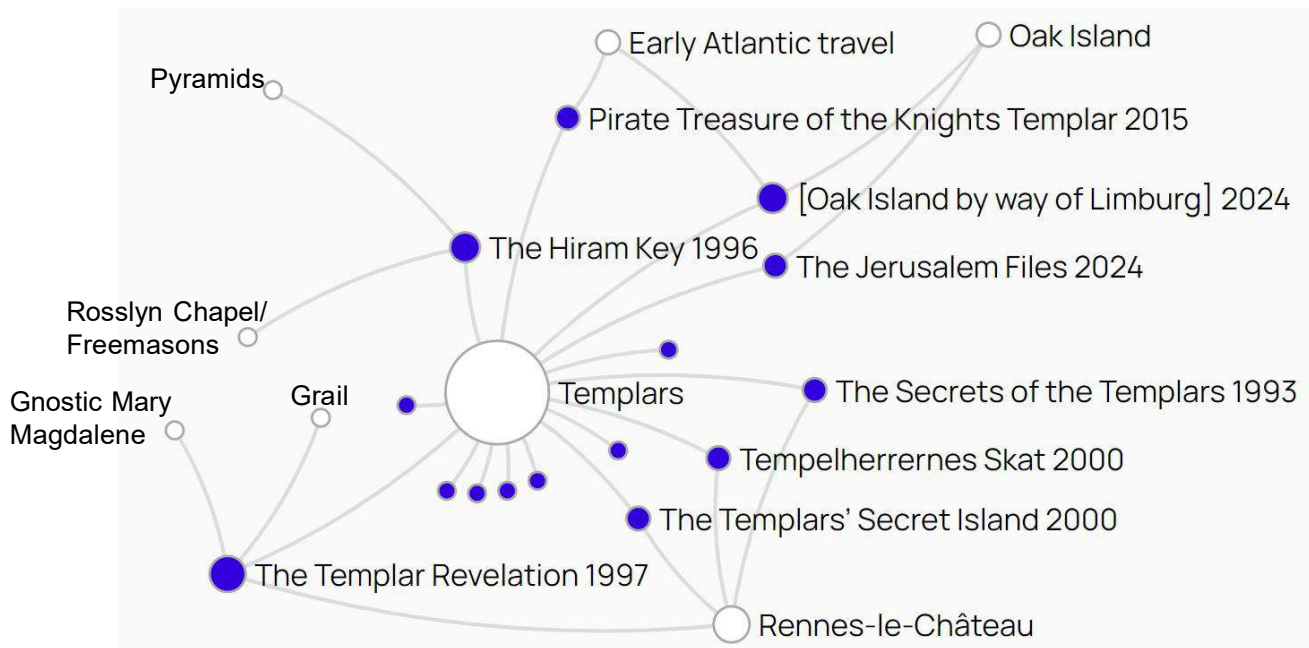
ronzingen, 2000-heden
www.leerssen.nl/pseudohistory

Thema's en intertekstuele samenhang

J'ai retrouvé le trésor des Templiers		1960	Sède, Gérard de ; Lhomoy, Roger
Les Templiers sont parmi nous	Ou, l'énigme de Gisors et le secret du T...	1962	Sède, Gérard de ; Plantard, Pierre
The Temple and the Lodge		1988	Baigent, Michael ; Leigh, Richard
The Secrets of the Templars		1993	Lincoln, Henry ; Haagensen, Erling ; Pla...
Le trésor des Templiers et son roya sec...		1995	Chaumeil, Jean-Luc
The Hiram Key		1996	Knight, Christopher ; Lomas, Robert
The Templar Revelation	Secret Guardians of the True Identity ...	1997	Picknett, Lynn ; Prince, Clive
Tempelherrenes Skat		2000	Haagensen, Erling
The Templars Secret Island	The Knights, the Priest and the Treasu...	2000	Haagensen, Erling ; Lincoln, Henry
Tempelriddersnes Skat	The Lost Treasure of the Knights Temp...	2006	Haagensen, Erling
Bornholms mysterium	På sporet af Tempelherrenes hemmeli...	2012	Haagensen, Erling
896 år	Tempelriddersnes Hemmelige Plan	2014	Haagensen, Erling
Pirate Treasure of the Knights Templar		2015	History Channel
The Jerusalem Files	The Secret Journey of the Menorah to ...	2024	Corjan Mol ; Morford, Christopher

empeliers
www.leerssen.nl/pseudohistory

Hoe diverse publicaties de Tempeliers in verband brengen met andere pseudohistorische thema's
www.leerssen.nl/pseudohistory

veel
voorkomende
thema's

Afrocentrism

Lost Tribes of Israel

Anti-Patriarchy

Oak Island

Early Atlantic travel

Pagan Traditions

Extraterrestrials

Parapsychology

Glastonbury

Pyramids

Gnostic Magdalene

Rennes-le-Château

Grail

Rosslyn

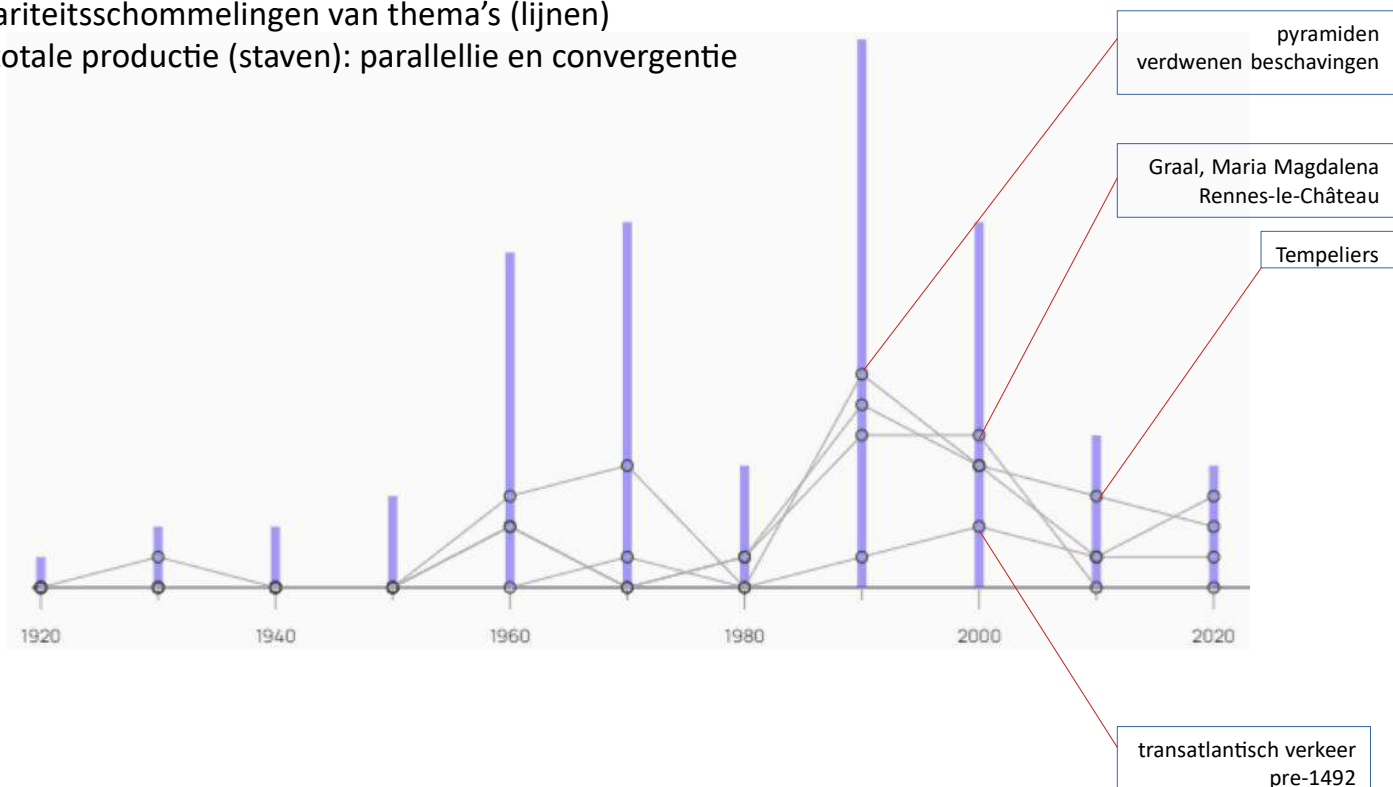
Jesus alternatives

Templars

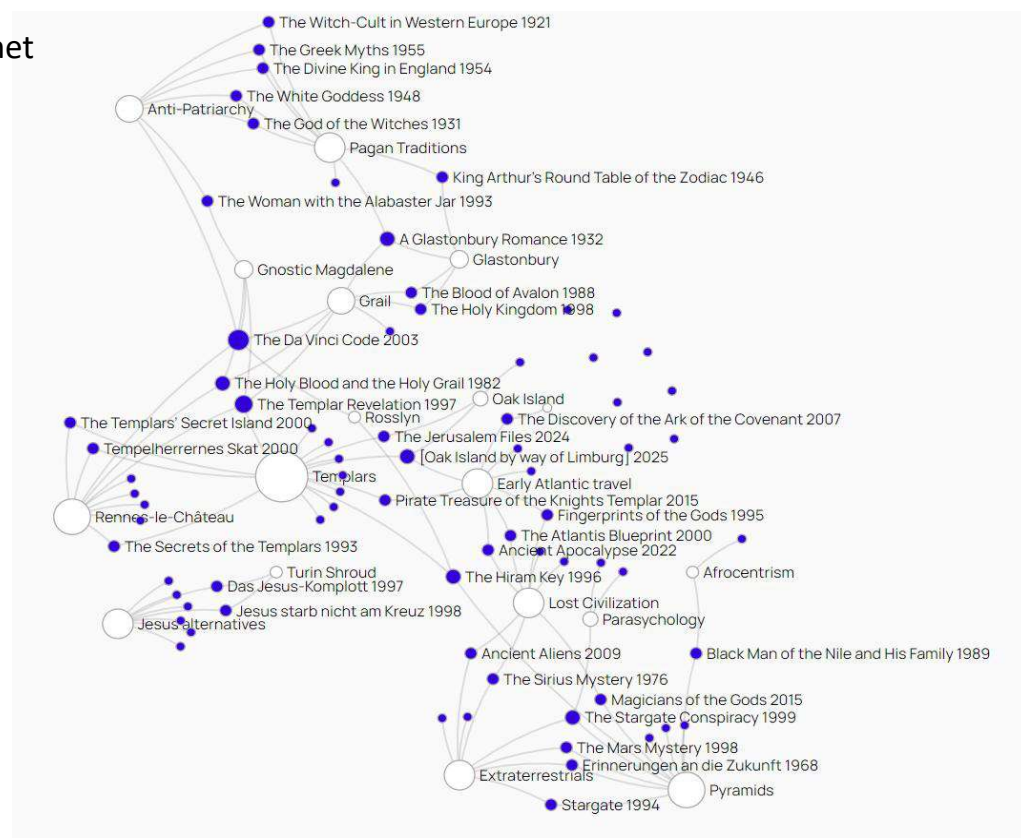
Lost Civilization

Turin Shroud

populariteitsschommelingen van thema's (lijnen)
in de totale productie (staven): parallelie en convergentie

thematische samenhang van het corpus: netwerkvisualisatie

NEPGESCHIEDENIS:

SENSATIONELE ONTDEKKINGEN, SPANNENDE SPEURTOCHTEN

Overzicht van pseudohistorische publicaties
en hoe het corpus aan elkaar hangt

4 Dingen die met F beginnen

- fictie (het spannende verhaal)
- feit (de historische ontdekking)
- fraude (vervalsingen)
- en

Fabulatie en wetenschap: wat is het verschil en waarom
lijken ze op elkaar?

X. A H I I H X H A T N T T H T T I b T
H J T H H Y F N A T T I F A I T b A T T
T T H I Y A T T A T T T H H A T b A A A
T Y T A T I A N T T T T A A I T H T
T T T T A . A H T A Y I T T T B H
T T b A Y I T T T T T T F A T A T T
b T, I T T A H T I B A Y T b I I I

Jules Verne, *Voyage au centre de la terre* (1864)

In een oud boek ontdekt Professor Lidenbrock
een mysterieus perkament
dat hem de weg wijst naar een verloren
ondergrondse wereld.

Maar eerst moet het worden ontcijferd...

X. A H I I H 4 H A T N T I 4 T T I I B I
 H J T H H Y F N A T T I F A I T B A T
 T T H I Y A 1 T A 1 T T H H I B B A A
 T Y T A I T I A N 1 T Y T A A I I H I
 T T N 1 I A . A H Y A Y I T 1 I B H
 Y Y B A Y I T T N T N I F A 1 A T N
 B T , I T Y A H T I B A Y T B I I I

mm.rnlls esruel seecJde
 sgtssmf unteief niedrke
 kt,samn atrateS Saodrrn
 emtnael nuaect rrilSa
 Atvaar .nsrcr ieaabs
 ccdirmi eeutul frantu
 dt,iac oseibo KediiY

mmessunkaSenrA.icefdoK.segnittamurtn
 ecertserrette,rotaivsadua,ednecsedsadne
 lacartniilrJsiratracSarbmutablemek
 meretarcsilucoYsleffenSnI.

In Sneffels Yoculis craterem kem delibat
 umbra Scartaris Julii intra calendas descende,
 audas viator, et terrestre centrum attinges.
 Kod feci. Arne Saknussem

Daal af in de krater van de Sneffels Jokul als die aangeroerd wordt
 door de schaduw van Scartaris voor de kalendae van Juli,
 o stoutmoedige reiziger, en je zult het midden van de aarde bereiken
 Dat is wat ik gedaan heb. Arne Saknussem

Giles, Britse schoolbibliothecaris en
 mentor van Buffy the Vampire Slayer

- oud boeken bestuderen, nieuwe bronnen ontdekken
- oud schrift ontcijferen
- code kraken

Professor Lidenbrock is een **oudheidkundige filoloog**

prototype van de **oudheidkundige avonturier op spannende speurtocht**

Dr Van Helsing
 (Dracula)

Dr Henry Walton
 ("Indiana") Jones

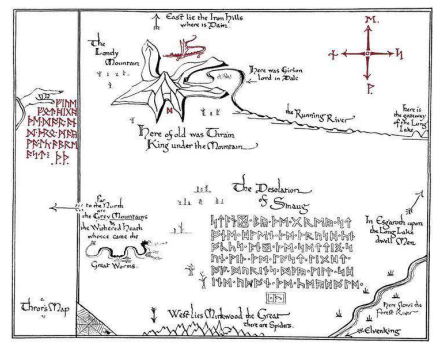
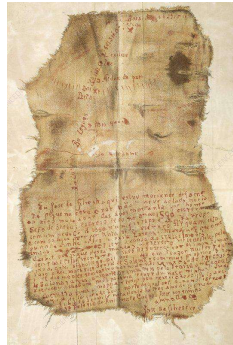
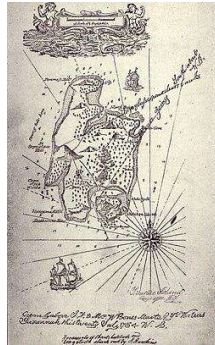

Professor Robert Langdon
 (The Da Vinci Code)

- oud boeken bestuderen, nieuwe bronnen ontdekken
- oud schrift ontcijferen
- code kraken

Professor Lidenbrock is een *filoloog*

R.L. Stevenson, *Treasure Island* (1883)

Henry Rider Haggard, *Kong Solomon's Mines* (1885)

J.R.R. Tolkien, *The Hobbit* (1937)

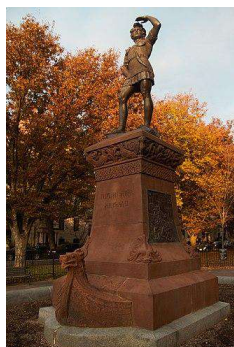

Kensington Runestone

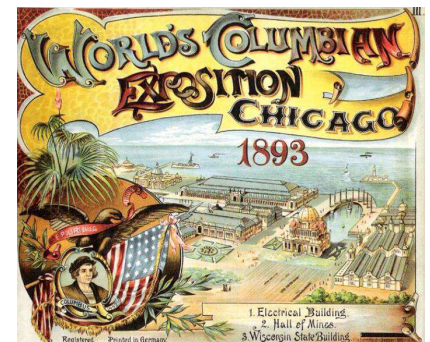
Ontdekt in centraal Minnesota in 1898
door Olof Öhman (Zweeds immigrant)

Na transcriptie en ontcijfering
blijkt het een verslag te bieden hoe **Vikingen**
expedities op de Great Lakes hadden ondernomen
in **1362!!!!**

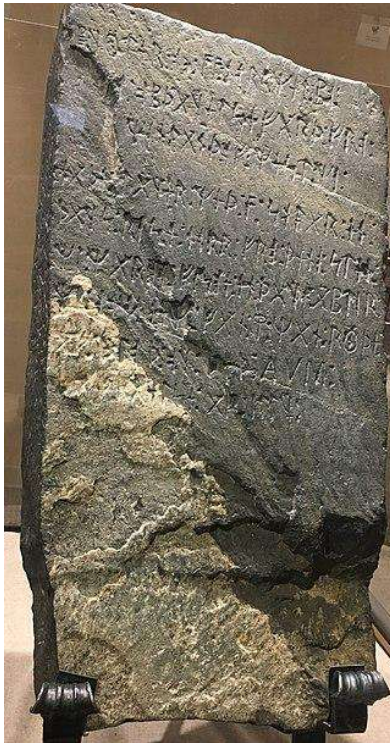
Helaas... een vervalsing.

...en er was rond die tijd een Leif Erikson-rage in de VS

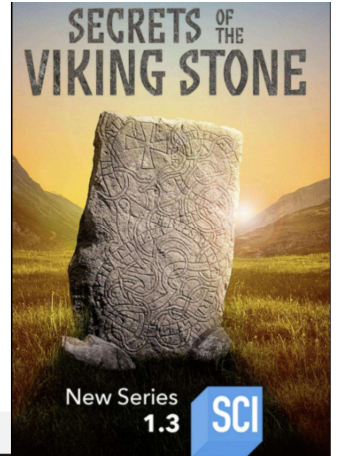
Denemarken had met een Vikingschip deelgenomen
aan de Wereldtentoonstelling van Chicago in 1893...

Kensington Runestone

Ontdekt in centraal Minnesota in 1898
door Olof Öhman (Zweeds immigrant)

Na transcriptie en ontcijfering
blijkt het een verslag te bieden hoe **Vikingen**
expedities op de Great Lakes hadden ondernomen
in **1362!!!!**

sky **H** HISTORY
Articles Shows Videos Black History

SECRETS OF THE VIKING STONE

This UK premiere Sky HISTORY series follows the journey of actor Peter Stormare (Fargo, John Wick 2, Prison Break) and history enthusiast Elroy Balgaard as they set out to solve the mystery surrounding the Kensington Runestone: an artefact that could rewrite the history of North America.

Can the pair prove that Vikings visited America and find the origins of the fabled runestone?

Mondays at 9pm

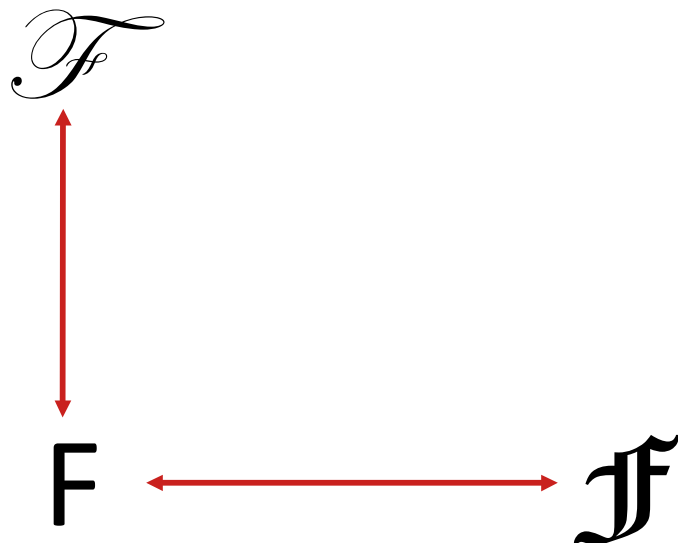

... maar toch te leuk om helemaal terzijde te schuiven

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, **Fictie**, Fraude...

Fictie is **ouder** dan wetenschap
(sagen, mythen, legendes)

Fictie is **meeslepend** dan wetenschap
(Jules Verne)

Fictie en wetenschap gebruiken allebei **verhalen**

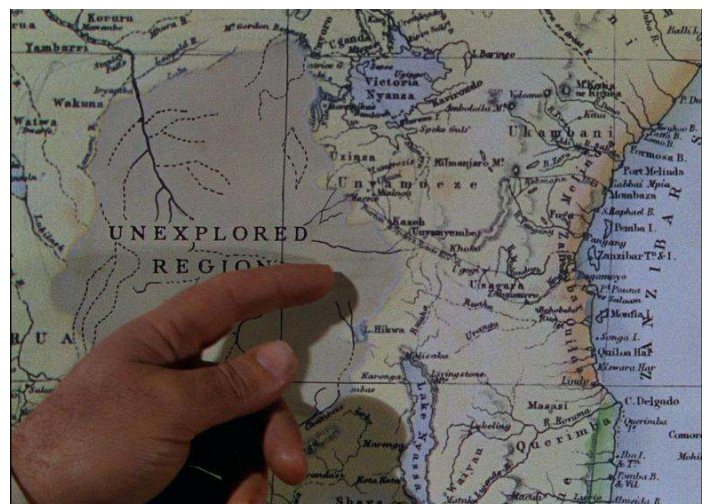
- “Er was eens...”
- “In een oud boek vond professor Lidenbrock een perkament met geheimzinnige runen.”
- “Op 14 mei 1940, even na één uur, vernamen de inwoners van Rotterdam het geluid van vliegtuigen boven hun stad.”
- “In 1889 rapporteerde de landbouwer Olof Öhmann een vreemde vondst die hij had gedaan toen hij bomen aan het rooien was.”

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende **verhaal** en de droge feiten

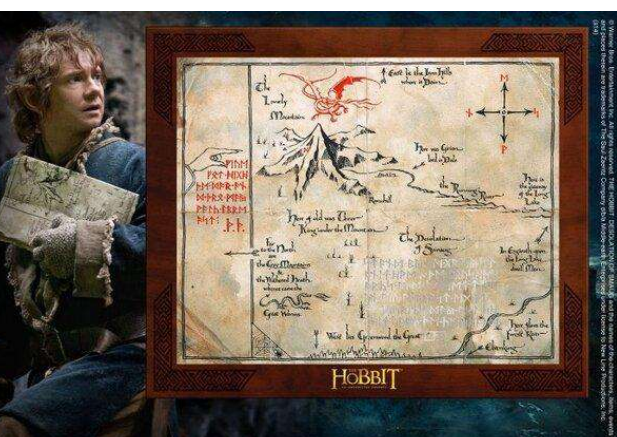
Feit, **Fictie**, Fraude...

se non è vero, è ben trovato

Om van een **verhaal** te genieten moeten we de vraag “waar of onwaar” opzij zetten.
“the willing suspension of disbelief” (Coleridge)

verhalen werken op basis van een “contract”
de lezer “gaat erin mee”, investeert reële tijd en aandacht
in verzinsels en beleeft in ruil daarvoor echte emoties

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

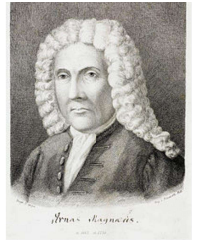
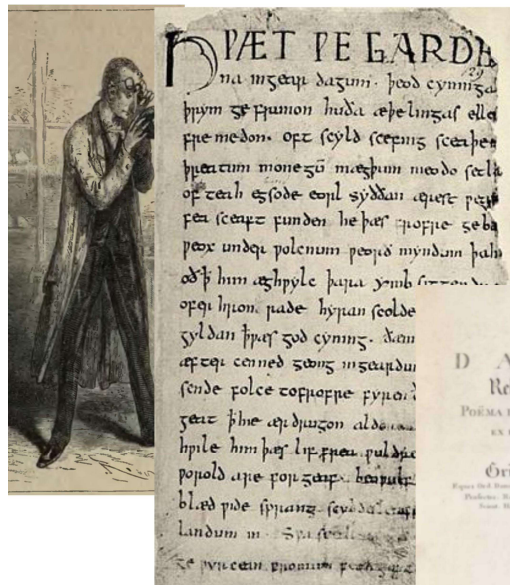
Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

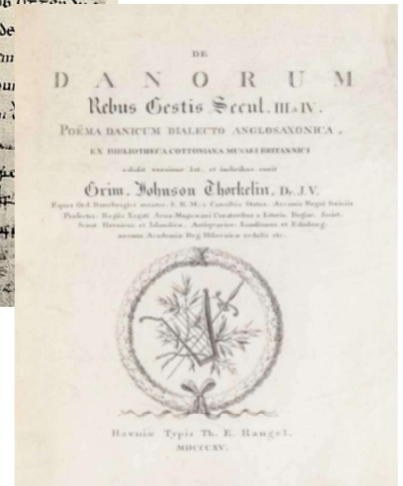
De heldentijd van de filologie: 1780 - 1860

Daadwerkelijke ontdekkingen
van vergeten middeleeuwse handschriften

- Beowulf (ontdekt 1786, 1e editie 1807)
- Chanson de Roland (1836)
- Van den Vos Reynaerde (1810/1834)
- enz. enz. enz

Beowulf HS
(British Museum)
en *editio princeps*
door Thorkelin
(Kopenhagen 1807)

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

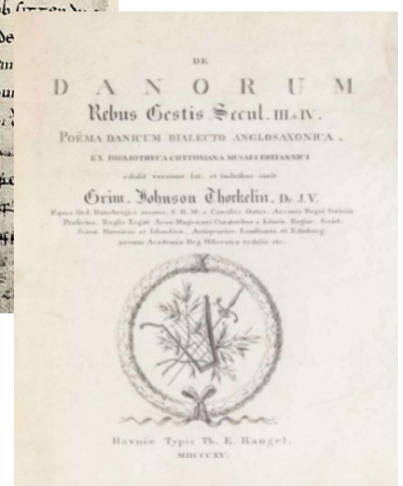
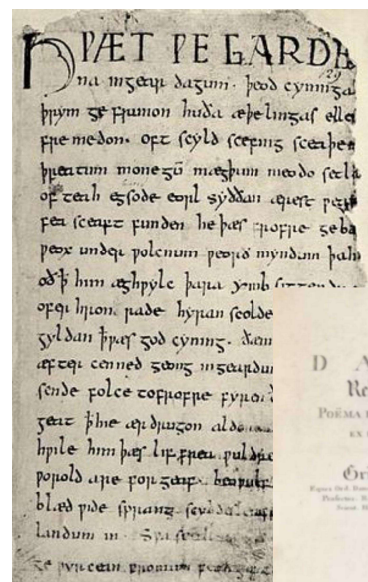
Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

De heldentijd van de filologie: 1780 - 1860

Oorzaken:

- Modernisering van oude archieven rond 1800
- Groei van de mediëvistiek
- Filologen krijgen een academische werkomgeving

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

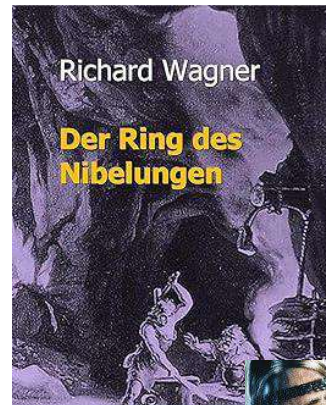
De heldentijd van de filologie: 1780 - 1860

Gevolgen:

De middeleeuwen worden romantisch, “spannend” en cool
De literatuurgeschiedenis wordt herschreven met nationale
beginhoofdstukken

Nationale trots: ieder volk heeft zijn eigen oer-epos

Inspiratiebron voor de laat-19e-eeuwse avonturenfictie à la Jules Verne

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

De heldentijd van de filologie

begint met de ontmaskering van een vervalsing c. 1780

Ossian, “de Schotse Homerus”, ca. 4e eeuw
herontdekt door James Macpherson ca. 1760

enorme culturele rage (Goethe, Napoleon)
vervolgens enorm oudheidkundig schandaal

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

De heldentijd van de filologie

begint met de ontmaskering van een vervalsing c. 1780

Gevolgen:

- voorloper van de Romantiek
- inspireert fictie-thema van oude wijze mannen met lange mantels/baarden

Ossian himself

Druïden:

- Merlijn, Panoramix

Tovenaars:

- Gandalf, Perkamentus

Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Feit, Fictie, Fraude...

De heldentijd van de filologie en de herontdekte manuscripten

begint met de ontmaskering van een vervalsing c. 1780

Gevolgen:

- copycat-vervalsingen

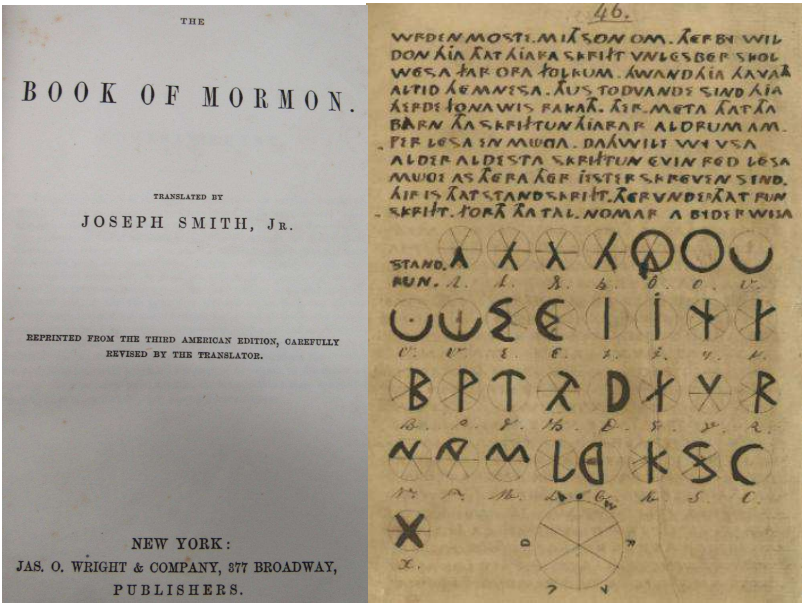
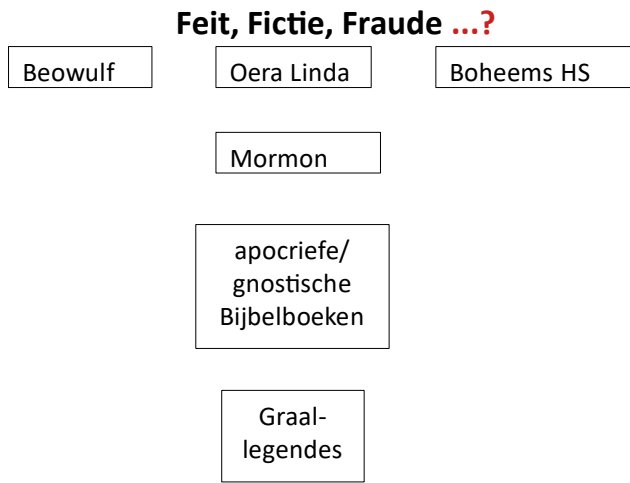

Boheemse Handschriften (1817)

“ontdekt” door Václav Hanka

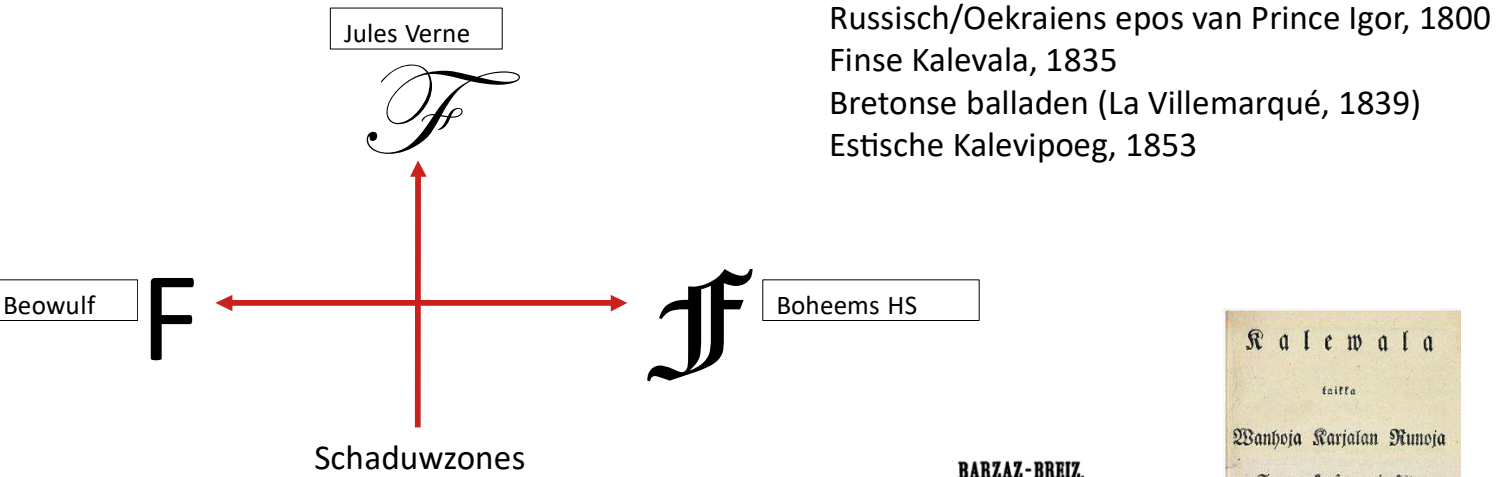
Geheimzinnig Document Ontdekt!!!

Het meeslepende verhaal en de droge feiten

Boek van Mormon (1830)
“ontdekt” door Joseph Smith
(religieus geloofsartikel)

Oera Linda Boek (1872)
“ontdekt” door Jan Ottema
(practical joke)

Russisch/Oekraïens epos van Prince Igor, 1800
Finse Kalevala, 1835
Bretonse balladen (La Villemarqué, 1839)
Estische Kalevipoeg, 1853

Fact-checking ('falsificatietest')

F ↔ F

Filologen geloven niet in sprookjes

Hun eerste vraag is altijd naar de betrouwbaarheid van een document:
echt of namaak? (*discrimen veri ac falsi*)

Fact-checking ('falsificatietest')

F ↔ F

F

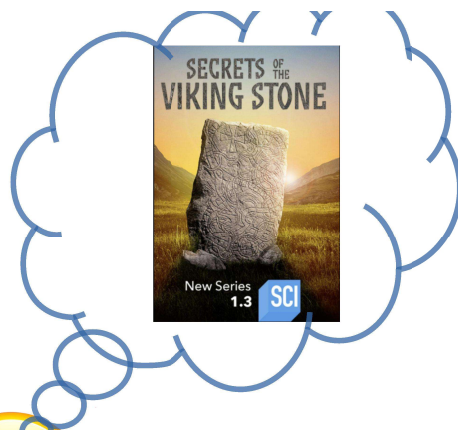
Fictie kun je niet fact-checken

Het is "onfalsifieerbaar"

Fact-checking ("falsificatietest")

F

Verhalen zijn fictie of non-fictie

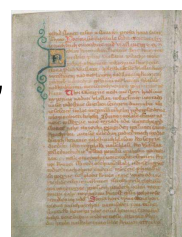
ze lopen niet langs een as "echt of vals"

maar langs een as "verzonnen of bestaand onderwerp"

F

F

De 4e F: **FABULEREN**

F

F

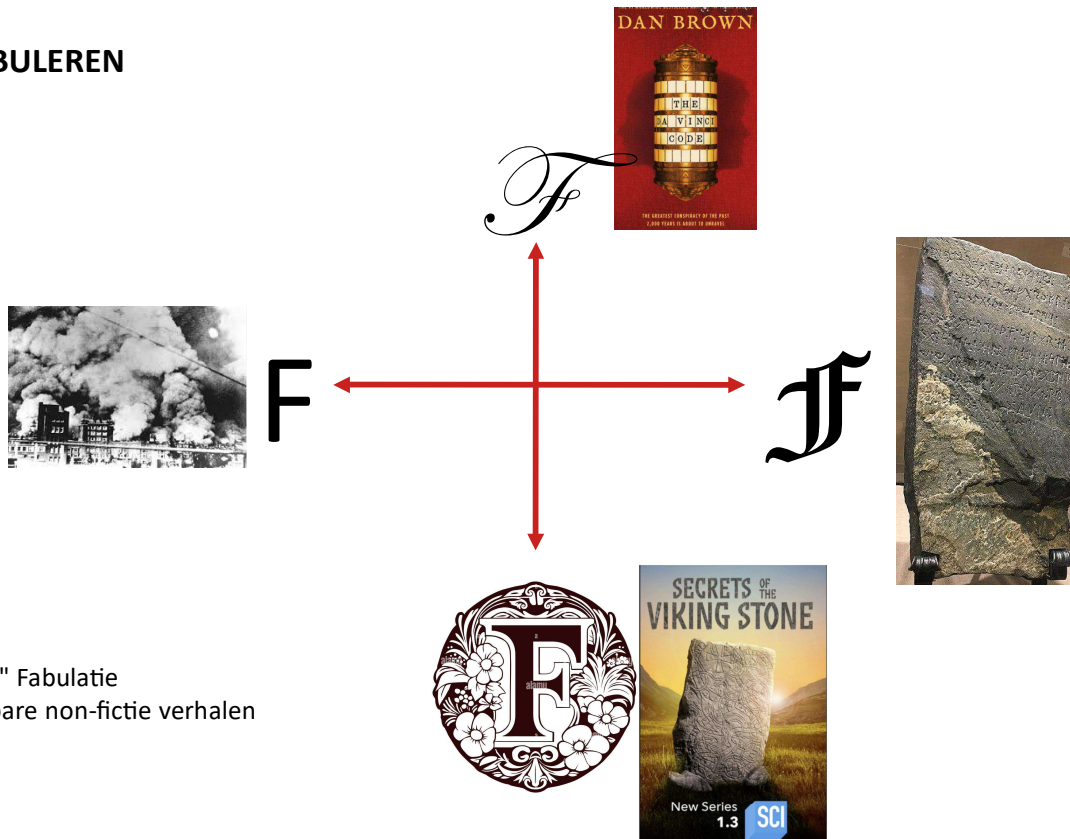
F

"Nepgeschiedenis" Fabulatie
biedt onfalsifieerbare non-fictie verhalen

"not even wrong"

De 4e F: **FABULEREN**

"Neppgeschiedenis" Fabulatie
biedt onfalstifieerbare non-fictie verhalen

"not even wrong"

NEPPGESCHIEDENIS:

SENSATIONELE ONTDEKKINGEN, SPANNENDE SPEURTOCHTEN

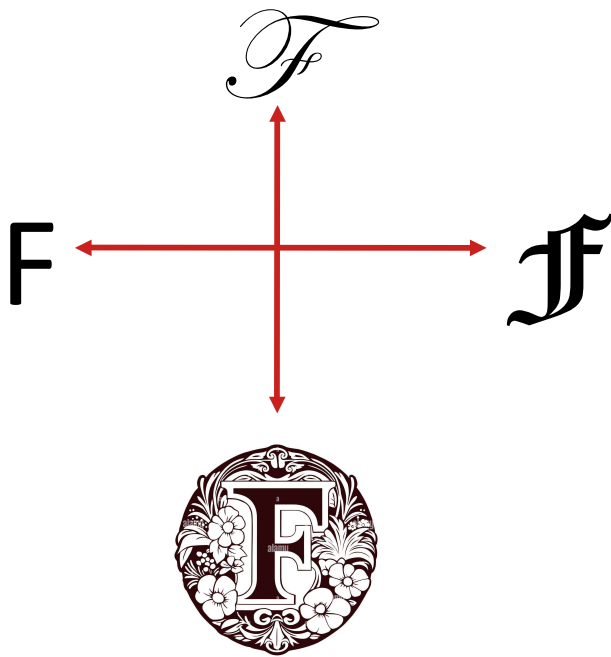
Overzicht van pseudohistorische publicaties
en hoe het corpus aan elkaar hangt

4 Dingen die met F beginnen

- fictie (het spannende verhaal)
- feit (de historische ontdekking)
- fraude (vervalsingen)
- en fabulatie

Fabulatie en wetenschap: wat is het verschil en waarom lijken ze op elkaar?

FABULEREN: Onfalsifieerbare non-fictie verhalen

Wat is het onderscheid tussen non-fictie en wetenschap?

Methode: Spelregels van de wetenschap

Betrouwbaarheid: transparantie over je bronnen
bronnen kritisch testen op hun betrouwbaarheid
status quaestionis

Transparantie over je eigen vooronderstellingen
(vertrekpunten van je vraagstelling)

Theorie moet met de empirie stroken,
niet omgekeerd: redeneer niet naar jezelf toe

Onderzoek wordt onderworpen aan kritische
kwaliteitstoetsing door collega's
(*peer review*, contra-expertise)

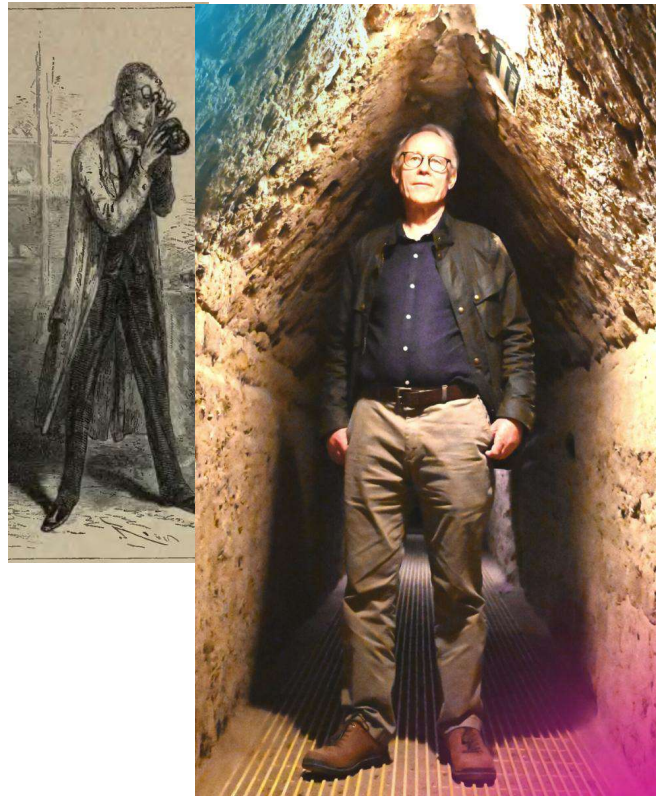
Methode als cosplay en pose

Betrouwbaarheid: transparantie over je bronnen
bronnen kritisch testen op hun betrouwbaarheid
status quaestionis onvolledig, cherry-picking
high-tech metingen onmethodisch, ad-hoc voetnoten

Transparantie over je eigen vooronderstellingen
(vertrekpunten van je vraagstelling)
quasi-onthutsing: "dit kwam als een schok!!"

Theorie moet met de empirie stroken,
niet omgekeerd: redeneer niet naar jezelf toe
falsificatie richt zich alleen op de mainstream/anderen

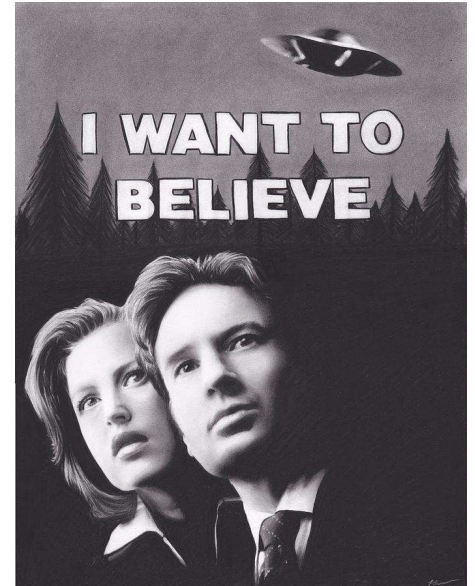
Onderzoek wordt onderworpen aan kritische
kwaliteitstoetsing door collega's
(peer review, contra-expertise)
academische opinie wordt gediscrediteerd

onfalsifieerbare non-fictie verhalen

onfalsifieerbare non-fictie verhalen

soms gaat het om **geloofsartikelen** (vrijmetselaars, Heiligen der Laatste Dagen)
grijs gebied tussen speculatieve fictie en speculatieve non-fictie
(Star Trek, Twilight Zone, X-Files)

onfalsifieerbare non-fictie verhalen retorische kenmerken

Verschuivende herhaling:

vragend vermoeden >> gereede mogelijkheid >> stellige bewering

Galileo-pose: die werd ook tegengewerkt door de inquisitie die vond dat de zon om de aarde moest draaien!
“Ook ik ben een onbevooroordeelde individualist die ingaat tegen het vastgeroeste conformisme van de academische elite, en dus [a] krijg ik tegenwind, en [b] heb ik gelijk (net als Galileo)”

Pose van onbevangen vertrekpunt. Totaal verrassing en verbijstering

“Toen ik begon met mijn onderzoek had ik nog NOOIT van Rennes-le-Château / Atlantis gehoord dus de resultaten kwamen als een gigantische schok!”

Pose van toekomstgerichte grensverlegging: «Er is meer onderzoek nodig»

Zichtlijn op verder onderzoek is goed wetenschappelijk gebruik.

In dit geval: er is geen harde conclusie >> er is “nog” geen harde conclusie >> we gaan door!

Wat heet “onderzoek” en wat heet “meer”?

Serialiteit van modern TV-entertainment.

Conclusies

Pseudohistorische publicaties zijn romantisch

- zij reproduceren de hoogtijdagen van de “sensationele ontdekkingen”, 1780-1860
- zij gebruiken de spannende narratieven van de avonturenverhalen uit 1860-1930
- zij bieden weerstand tegen de “Entzauberung” van de droge-feiten-wetenschap

Pseudohistorische verhalen leunen meer op elkaar dan op onderzoek

- ze reproduceren theorieën uit een beperkt repertoire
- dat repertoire is in de laatste 50 jaar steeds dichter verweven en homogener geworden
- het repertoire is bepalend voor de betekenis van nieuwe locaties en gegevens (“ontdekkingen”)
- zij zijn onderling onverenigbaar maar citeren alleen hun punten van overeenkomst
- zij richten hun kritiek niet op elkaar maar alleen op de academische wetenschap

De commerciële verspreiding via massamedia is steeds kortademiger geworden en gericht op sensatie

- in het genre van de video-documentaire is geen ruimte voor kritiek of nuance

Feiten onder druk

